

NAGRODA IM. IRENY SENDLEROWEJ

„Za naprawianie świata”

2024

LAUDACJA DLA LAUREATKI ANITY RUCIOCH-GOŁEK

Są pośród nas tacy, którzy usiłują naprawić świat poprzez bałagan. Brzmi to ryzykownie. Dorostym wydaje się, że wychowanie dziecka to droga od bałaganiarstwa do porządku. Inaczej zapatrują się na to dzieci, a za nimi Janusz Korczak. Dla nich każdy ład jest o tyle cenny, o ile nie wiąże się z pilnowaniem wprowadzonego raz na zawsze, monologicznego porządku, i ciągle rodzi się na nowo z twórczej zabawy, niemożliwej bez rozsypywania się na odrębne kawałki, sprzeczące się ze sobą głosy, odmienne barwy i dźwięki. Pochodzące z Turcji słowo *balagan* doskonale przyjęło się w językach polskim i żydowskim, by następnie przejść do innych, w tym tak starożytnych jak hebrajski. W dawnej polszczyźnie, według słownika Doroszewskiego, *bałagan* oznaczał także stragan albo budę wędrownego teatru. Zamiast jednego wspólnego targowiska, każdy ma swoje stanowisko, osobne, cieszące się zainteresowaniem ze względu na niespotykaną gdzie indziej ofertę.

Z różnych sensów pobrzmiewających w słowie *bałagan* można wysnuć znaczenia rezonujące z mądrym naprawianiem świata. Da się bowiem odczytać *bałagan* jako wzorzec społeczeństwa wielokulturowego, do którego przybysze z innych światów wnoszą niepokój, dezorientację, ciekawość nowego, zmiany we wcześniej uporządkowanym, homogenicznym uniwersum. Przyjmując gości ponosimy ryzyko destabilizacji i chaosu, w zamian jednak stajemy przed szansą wypracowania kultury dialogu, społecznych postaw otwartości i empatii. Dojrzewamy nie poprzez pilnowanie zastanego porządku, lecz jego wciąż nowe, twórcze ustanawianie, przewyciężające siły rozpadu i polaryzacji.

Podobnie na rozwój człowieka, zarówno osobowy, jak i społeczny, patrzył wybitny psychiatra i pedagog Kazimierz Dąbrowski. W jego języku odpowiednikiem *bałaganu* byłaby *dezintegracja pozytywna*. Chodzi w niej o rozwijające się w czasie, procesowe budowanie zdrowia psychicznego i bogactwa życia wewnętrznego poprzez dopuszczenie do niego *bałaganu* w postaci obecności Innego i rozpadu całości na osobne części i głosy, a następnie integracji różnorodności na wyższym poziomie społecznej i duchowej dojrzałości.

Zarówno Janusz Korczak, jak i Kazimierz Dąbrowski czuliby radość i ogromną satysfakcję na wieść o tym, jak idea „pozytywnego bałaganu” wcielana jest w życie poprzez praktyki edukacyjne i społeczny aktywizm w Zbąszyniu, niewielkim mieście o wielokulturowych tradycjach. Ich autorką i liderką od dwudziestu lat jest laureatka Nagrody im. Ireny Sendlerowej 2024 roku, nauczycielka z pasją i animatorka edukacji nieformalnej **Anita Rucioch-Gołek**.

Poszukuję wsparcia... szukam czegoś spektakularnego w moim biogramie, by wypełnić formularz nagrody, ale niczego takiego nie znajduję... praca u podstaw... bycie u boku dziecka... po Korczakowsku... kropla drąży skałę... jak zachować się przyzwoicie w sytuacji granicznej?... jak podarować innym optymizm?... jak razem z uczniami dotrzeć do pamięci o nieobecnych żydowskich mieszkańcach miasta?... jak odnaleźć Ocalonych i spotkać ich ze współczesnymi mieszkańcami Zbąszynia... co zrobić, gdy znajdziesz macewę?... jak zintegrować dzieci polskie z ukraińskimi?... jak z uczniów uczynić przewodników po mikrokosmosie wielokulturowego miasteczka?

Z tych uczciwie stawianych sobie pytań, skromnych acz głębokich postanowień, połączonych z upartą konsekwencją i dialogicznym podejściem do świata, Anita Rucioch-Gołek, nauczycielka z doświadczeniem kierowania biblioteką i dyrektorowania szkole podstawowej, stworzyła oryginalny, angażujący uczniów i społeczność lokalną, godny upowszechniania program „naprawiania świata”. Składają się na niego m.in. „Hamakownia”, czyli szkolna pracownia uważności za sprawą sali z hamakami, służącej uczniom i pracownikom; konferencja *Historie zebrane. Pamięci zbieranie*, wieńcząca wieloletnie działania upamiętniające i popularyzujące wydarzenia tzw.

NAGRODA IM. IRENY SENDLEROWEJ

„Za naprawianie świata”

2024

Polenaktion 1938, czyli pozbawienia obywatelstwa i wydalenia z Trzeciej Rzeszy wszystkich polskich Żydów (połowa z nich, tj. ok. 8 tysięcy trafiła do Zbąszynia); upamiętnienie zlikwidowanego w latach 70. cmentarza żydowskiego; rajdy rowerowe szlakiem cmentarzy ewangelickich; kalendarz trzech religii zawieszony w klasie; *Baśnie żydowskie* przygotowane w teatryku kamishiba; *Rock for Ukraine*, integrujący młodych Polaków i Ukraińców; wreszcie aż dwukrotnie zdobyty tytuł „Szkoły Dialogu”, za program oparty na edukacji o Holokauście i innowacyjnej pracy z uczniami nad sztuką dialogu i postawą otwartości wobec Innego.

Tak oto tworzy się *Zbąszyński Balagan*, obejmujący pamięć i współistnienie Polaków, Niemców i Żydów. W ślad za tym idą warsztaty artystyczne pod hasłem *Bajzel jest fajny* oraz wydana w ubiegłym roku książka *Śladem Balaganu*, czyli przewodnik po historii i kulturze zbąszyńskich Żydów. I tak oto do grona Sandlerowców dołącza Anita Rucioch-Gołek, nauczycielka naprawiająca świat z pasją zbąszyńskiego „pozytywnego bałaganu”.

W imieniu Kapituły Nagrody im. Ireny Sendlerowej

Krzysztof Czyżewski

Przewodniczący